

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата філологічних наук,
доцента кафедри англійської філології
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Пилячик Наталії Євгенівни
про кандидатську дисертацію Бевзо Галини Андріївни
«Джерела походження екологічної термінології
в англійській та українській мовах»,
поданої до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук зі спеціальності
10.02.17 – порівняльно-історичне та типологічне мовознавство

Бурхливий розвиток новітньої лінгвістичної науки надає мовознавчим студіям невичерпні можливості для переосмислення та доповнення деяких усталених теорій та підходів, спрямованих на вивчення мовної системи та дає змогу розглядати процеси термінотворення, категоризації та концептуалізації різних фрагментів мовної картини світу певного етносу крізь призму досягнень лінгвістики. Сучасне мовознавство характеризується підвищенням інтересу до проблем, пов'язаних із формуванням словникового складу мови, що вживаються в різних галузях: політиці, економіці, сфері туризму, а особливий інтерес викликають лексичні одиниці, що надходять в мову зі сфери екології. Власне таким і є дисертаційне дослідження Галини Андріївни Бевзо, присвячене аналізу джерел походження екологічної термінології в англійській та українській мовах. Такий підхід до розгляду наукового об'єкту є ґрунтовним і плідним.

Запропоноване дисертаційне дослідження виконане в руслі базових парадигм мовознавства: структуралістської (таксономічної) та когнітивної.

Визначальною ознакою роботи Галини Андріївни Бевзо є відповідність зазначеної розвідки сучасним тенденціям термінознавства: вивчення екологічної термінології як системи, а також необхідність виявлення джерел походження та особливостей творення, будови та семантики термінологічних одиниць. Актуальність праці полягає у комплексному структурно-семантичному дослідженні сучасних екологічних терміносистем англійської

та української мов, яке визначає ступінь продуктивності термінологічних одиниць, моделювання лексико-семантичних полів екологічної термінології та опис лексико-семантичних процесів, що мають місце у досліджуваних терміносистемах.

Провідним аспектом у роботі виступає також когнітивна парадигма, в якій мова досліджується як засіб комунікації та впливу, а також власне когніції та концептуалізації. Вказаний аспект застосовується для об'єктивації лінгвоконцепту *ЕКОЛОГІЯ* лексичними засобами, в якому узагальнено та відображено світосприйняття у концептуальній картині світу.

Сукупність набутих знань людини про оточуючу дійсність та вплив екологічних факторів структуруються у формі лінгвоконцепту, що належить до концептуальної картини світу. У мовній ж картині світу він може вербально експлікуватися у вигляді номінативних одиниць, що реалізують уявлення мовного колективу про об'єктивну реальність.

У дисертаційному дослідженні авторка робить спробу прописати та регламентувати термінопонятійний апарат, а також окреслити його науково-парадигматичні параметри. Вартісною та перспективною наукову працю Галини Андріївни Бевзо робить порівняльно-типологічний аналіз англійської та української мовних картин світу, що визначає місце дисертаційного доробку у системі наукового дискурсу.

Чітке обґрунтування мети в роботі – виявлення джерел формування екологічних термінів, їх аналіз, класифікація та типологізація в англійській та українській мовах (с. 15) – окреслило конкретні завдання, згідно з якими були зроблені висновки (с. 166–175).

Значний обсяг емпіричного матеріалу вказує на якісно-ціннісну складову роботи. Представлена база дослідження є достатньою для докладної презентації джерел формування екологічної термінології в англійській та українській мовах.

У процесі наукової розвідки авторка використовує сучасні методи та прийоми лінгвістичного аналізу: *структурний метод та аналіз за*

безпосередніми складниками – для вивчення внутрішньої організації екологічної термінології і будови термінологічних одиниць, що входять до її складу; *системний метод*, у межах якого досліджувана термінологія проаналізована як система термінів на означення спеціальних понять в галузі екології; *морфологічний аналіз*, ужитий з метою вивчення будови та встановлення частиномовної належності термінологічних одиниць; *етимологічний аналіз* – для виокремлення запозичених термінів, визначення джерела їх походження; *словотвірний аналіз* – для з'ясування словотворчого потенціалу досліджуваних термінів, аналізу дериваційних особливостей термінологічних одиниць і вирізнення їх словотвірних моделей; *дефініційний та компонентний аналізи* – для вивчення семантичних ознак термінологічних одиниць, що їх відображено в словникових визначеннях; а також *концептуальний аналіз*.

Наукова новизна кандидатської дисертації Галини Андріївни Бевзо полягає у класифікації екологічної термінології у дев'ять тематичних груп, які об'єктивують лінгвоконцепт *ЕКОЛОГІЯ*: «Природа», «Живі/Неживі організми», «Біосфера та екосистеми планет», «Природоохоронна діяльність», «Антропологічний та техногенний фактор», «Назви екологічних дій та процесів, характеристик об'єкта», «Назви екологічних величин та показників», «Методи дослідження екологічних явищ та процесів», «Назви приладів та пристроїв у сфері екології».

Структура наукової праці характеризується послідовністю розв'язання сформульованих завдань. Композиція дисертації є логічною і науково виправданою у структуруванні 4-х розділів.

Термінологічні питання розглядаються у першому розділі «*Розвиток англійських та українських екологічних терміносистем та їх місце в науковому дискурсі та різних комунікативних процесах*» (с. 20–50). Постулюється, що теоретичним підґрунтям праці є принцип холізму, що пояснює ізоморфізм значення й концептуальних одиниць. Здійснено ретельний аналіз теоретичних праць провідних зарубіжних та вітчизняних

мовознавців щодо становлення та класифікації сучасної екологічної термінології в англійській та українській мовах, а також функціонування терміну як специфічного мовного знака. Дисертантка розглядає тематичну групу як елемент мовної моделі світу, а константи свідомості – як одиниці концептуальної моделі. Будується така ієрархія: понятійне поле – концепт – тематична група – слово (термін). Концепт моделюється через лексико-тематичні групи.

У розділі 2 (*«Теоретико-методологічні основи дослідження екологічної термінології»* с. 52–83) обґрунтовано застосування комплексного аналізу щодо формування екологічної термінології в англійській та українській мовах, який передбачає використання як традиційних загально-мовознавчих методів, так і новітніх спеціально-лінгвістичних.

У Розділі 3 (*«Джерела формування екологічної термінології»* с. 85–126) здійснено ретельний аналіз етимології екологічної термінології у мовах, що порівнюються. Зокрема, виділено основні джерела походження екологічних термінів в англійській мові: міжгалузеві запозичення з грецької, латинської, французької мов, метафоризація, словотвірні процеси, абревіація; та продуктивні джерела поповнення екологічної терміносистеми в українській мові: запозичення з англійської, німецької, латинської, французької та російської мов, метафоризація, конкретизація, генералізація, афіксація, словотвір та абревіація.

Розділ 4 (*«Функціонування екологічних терміносистем в англійській в англійській та українській мовах»*, с. 135–163) присвячено дослідженню структурних одиниць лексико-семантичного рівня. Здійснено класифікацію та типологізацію екологічних термінів. Апелюючи у роботі до класифікацій екологічних термінів, запропонованих Іриною Серебрянською та Станіславою Овсейчик, досліджувані лексичні одиниці на позначення екологічних явищ класифіковано дисертанткою у такі семантичні групи: «Природа і діяльність людини», «Природа та екологічна катастрофа», «Рослинний світ», «Тваринний світ», «Водні ресурси», «Земельні ресурси»,

«Природні простори», «Природні явища», «Назви екологічних проблем», «Назви природоохоронної діяльності», «Назви антропогенної діяльності», «Назви законів та принципів роботи в екологічній сфері», «Назви екологічних рухів, професій», «Назви на позначення екологічних гіпотез, законів, ідей та теорій». Виявлено спільні та відмінні особливості формування екологічної термінології в англійській та українській мовах. Дисертантка виокремлює спільні ознаки в обох терміносистемах, які полягають у тотожності структурних характеристик, а відмінності простежує у семантиці екологічних термінів у мовах, що порівнюються.

Підсумки проведеного аналізу викладено дисертанткою у висновках за розділами і в загальних висновках, а загальний зміст дослідження – в авторефераті.

Загалом лінгвістичний аналіз матеріалу є задовільним, різноплановим та принципових застережень не викликає. Коментування фактичних даних здійснюється на достатній загальнотеоретичній основі, із використанням дослідницького апарату належного рівня.

Робота є завершеним самостійним дослідженням, виконаним на науковому рівні, а відтак спонукає до певних роздумів і запитань, які потребують додаткових відповідей чи коментарів.

1. Описуючи теоретичні напрацювання в когнітивній лінгвістиці, Галина Андріївна Бевзо апелює до наукових доробків Анни Вежбицької, Юрія Степанова, Іосифа Стерніна, у чиїх теоріях концепт є ментальною одиницею з певними ознаками та, найголовніше, зі своєю внутрішньою (польовою) структурою.

Виникає запитання: до якої із вказаних теорій, все ж таки, апелює дисертантка і якими основними ознаками наділений лінгвоконцепт *ЕКОЛОГІЯ* у запропонованій розвідці?

2. Оскільки якість і цінність роботи зумовлюється значним обсягом емпіричного матеріалу, то, на наш погляд, авторці слід було б вказати

конкретну кількість проаналізованих екологічних термінів і на те, які саме лексикографічні джерела та публіцистичні тексти з екологічною тематикою слугували основою для відбору фактичного матеріалу англійською та українською мовами.

3. Потребує додаткового коментаря тлумачення поняття *екологія*, яке в роботі розглядається як *термін*, *концепт*, *лінгвоконцепт*, *концептосфера* та *лексико-семантичне поле*, а також просимо прокоментувати співвідношення понять *термін* – *тематична група* – *концепт* – *концептосфера*. Чи існують між цими поняттями гіперо-гіпонімічні відношення у запропонованому дослідженні?

4. Суттєвим з точки зору лінгвістичного аналізу матеріалу є принцип виокремлення тематичних груп екологічної термінології. Це, очевидно, є здобутком праці. Однак, висновкам (с. 164) подекуди бракує переконливості, яку могли б забезпечити кількісні показники щодо структурно-семантичних особливостей формування екологічних термінів у зіставлюваних мовах, виявивши їх спільні та відмінні риси. Зокрема додатки Б і В могли б слугувати основою кількісних підрахунків.

5. В роботі наявні стилістичні огріхи, орфографічні помилки.

Висловлені зауваження не знижують загального позитивного враження від рецензованої праці. Дисертація Галини Андріївни Бевзо виконана на належному науковому рівні, відзначається актуальністю, новизною та обґрунтованими результатами. Усе це зумовлює наукову та прикладну (зокрема лінгводидактичну) значущість матеріалів цього дослідження, які, крім того, отримали достатню апробацію на наукових форумах і належним чином представлені в авторефераті і друкованих працях дисертантки.

На наш погляд, кандидатська дисертація Галини Андріївни Бевзо «Джерела походження екологічної термінології в англійській та українській мовах», є самостійним завершеним дослідженням, яке відповідає вимогам пп. 11, 12 та 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого

звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р., № 567 (зі змінами та доповненнями), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук зі спеціальності 10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство.

Офіційний опонент
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Н.С. Пилячик

ПІС *Н.С. Пилячик* ЗАВІРЯЮ
Начальник відділу кадрів
Державного вищого навчального закладу
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
код 02125266
16 " *04* " *20 18* р.